

Dalibor Vácha - Ostrovy v bouři.

Českoslovenští legionáři a všednost let válečných 1918–1920

Oponentský posudek rigorózní práce

Oponovaná rigorózní práce je prací z dějin každodennosti československých legií v Rusku v letech 1918–1920. Zapadá tak do proudu mladých badatelů (J. Tejkalová, D. Pazdera a další), kteří své diplomové, rigorózní a dizertační práce věnují otázce válečné každodennosti, a z ní především období Velké války 1914–1918. Pokud vím, je předkládaná rigorózní práce první ucelenou monografií, věnovanou zvláště každodennosti ruských legií.

Autor se v deseti kapitolách – o ubytování, jídle a hladu, volném času, čistotě a zdraví, boji a smrti, volném času, životě na magistrále, znovu o ubytování, vztahu k Rusku a o cestě do vlasti – pokouší postihnout základní aspekty legionářské každodennosti. Ve své práci využívá Vácha v podstatě tři typy pramenů: tzv. legionářské romány, monumentální legionářskou kroniku *Za svobodu* a doplňkově též legionářské vzpomínky a paměti. Autor také pracuje se sekundární literaturou.

Práce podle mého názoru naprosto vyhovuje, přesto si dovoluji několik poznámek k zamyšlení či pro další pokračování výzkumu: Nejsem zcela srozuměn s „asymetrickým“ modelem rozvržení kapitol v obou hlavních velkých oddílech. V české historiografii se otázkou využitelnosti románu v historiografii zabýval ve svém semináři na FF UK M. Hroch. V úvodu přešel autor otázku výpovědní hodnoty a relevance jím zvolených pramenů – tedy především legionářských románů – axiomatickým tvrzením o jejich „nepochybné vypovídací hodnotě“ (s. 9). Vypovídá legionářský román opravdu za všech okolností „nepochybně“? Nebylo vhodnější jej více kombinovat i s dalšími typy pramenů? Mohli bychom to například demonstrovat na příslušných pasážích o válečných zvěrstvech (s. 104an): podle tohoto pramene téměř výlučně na vrub legionářských nepřátel. V rakouských archivech však najdeme i dobová úřední svědectví přímo protichůdná. Podobně například v otázce sebevražd – ve fondu VKPR je, myslím, k tomuto tématu řada velmi zajímavých statistik. Není objasněno, na jakých principech byly vybírány legionářské paměti, užití v práci – jejich výběr je velmi úzký, selektivní. Standardům kladeným na takto závažnou vědeckou práci odpovídá úvod práce ne beze zbytku. Chybí mi zejména rozbor teoretické literatury k otázce válečné každodennosti v moderní době, jež mu navíc mohla poskytnout i některá vodítka pro řadu otázek v práci jen naznačených – motivace vstupu do legií, zbíhání z legií, sexualita, válečné neurózy, posttraumatické stavy atp. Přimo k tématu chybí klíčová práce: Gerburg Thunig-Nittner, *Die Tschechoslowakische Legion in Russland. Ihre Geschichte und Bedeutung bei*

der Entstehung der 1. Tschechoslowakischen Republik. Wiesbaden 1970. Práce obsahuje poměrně časté subjektivní hodnotící soudy – například Štefánikovo úsilí o přetvoření ruských legií v standardní vojsko, jak to vyžadovaly dlouhodobé potřeby a cíle československého zahraničního odboje a jeho vedení, a v jejím rámci zrušení samosprávných legionářských institucí je označeno za „smutnou tečku“ (177). Autorovi bych vytkl jeho styl, jenž je na pomezí odborného, vědeckého a populárně naučného. Pozitivem je naopak velmi pečlivé zpracování celé práce (jen na s. 210, pátá řádka odspodu bolševici ... nesly – opravit chybu). V rigorózní práci by měly být v závěrečné bibliografii odlišeny prameny a literatura, zvláště když sám autor ani v textu mezi oběma kategoriemi ne vždy rozlišuje (s. 12, odstavec 2).

Nic z výše řečeného neubírá zásadním způsobem na kvalitě předkládané práce. Autor v ní prokázal zvládnutí daného tématu a badatelských cílů a především suverénní znalost jím užívaných pramenů. Práce přináší řadu zajímavých dílčích poznatků (za velmi přínosnou pokládám například kapitolu o boji a smrti, na níž je opravdu velmi pěkně vidět autorova inspirace medievistickými postupy, a také pasáže o střetu legionářů s kulturou Dálného východu) a některé její části by jistě zasloužily publikování.

Doporučuji rigorózní práci k obhajobě.

Praha 13. listopadu 2006

doc. PhDr. Ivan Šedivý, CSc.